

Выгранка Т.В.

МОДАЛЬНОСТЬ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ

В статье рассмотрены содержание и особенности модальных оттенков речевой компетентности будущих филологов. Определена сущность терминов «компетенция» и «компетентность» в контексте изучения специальных дисциплин студентами-филологами. Проведен анализ критериев речевых и коммуникативных особенностей обучения специалистов языковых специальностей. Указано на необходимость организации их речевой деятельности исходя из четкого представления о составляющих данной деятельности и ее характерные особенности.

Ключевые слова: модальность, компетентность, компетенция, процесс речи, речевая подготовка специалиста.

Vygranka T.V.

MODALITY OF SPEECH COMPETENCE IN PREPARATION FOR THE FUTURE PHILOLOGISTS

The article describes the content and features of modal shades of speech competence of the future philologists. The essence of the terms "competence" and "competence" on the basis of preparation of specialists of philological disciplines in the study of subjects in the specialty. Summarizes the theoretical basis, the analysis of the criteria of speech and communicative features of academic education for professionals. Characterized by objectivity implementation of formation of speech competence in the process of studying of professional disciplines in the humanities specialists.

The reform of vocational education in Ukraine is a part of the modernization of education systems as a prerequisite for progress and prosperity of society. The effectiveness of processes in research and education, primarily, depends on the professionalism of the teaching segment. Concentration of operations and improvement programs Initial high school teachers focused on quality training of future specialists, forming the ability to adapt to the needs that are rapidly changing modern world, it is advisable to use the acquired skills and abilities in the performance of professional tasks.

The task of training future professionals, including linguists, needs improvement and skills as a part of any jurisdiction that is relevant to the current stage of development.

Terms of formation of professional qualities of future philologists, namely speech competence is improving the process of speech, good speech training and formation of the necessary knowledge and skills in the study of professional disciplines.

The success of future philologists in the profession depends not only from the level of their professional knowledge and skills, but also depends of an important component of professional competence. The value of such properties philologist determined by the intensity of communication processes that are carried out of professional communication and perform a variety of functions in the teaching of future specialists.

Keywords: modal, competence, speech process, speech training.

Подано до редакції 18.10.2016.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. О.А.Жуковой

УДК 378.147.22

© 2016

Горбач В.В.

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ РИСИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті розкрито особливості формування самостійності як професійно-особистісної риси майбутніх економістів, що формується у результаті самостійної роботи. Самостійність є необхідною умовою здійснення самостійної навчальної діяльності студентом. Водночас самостійність визначається як риса характеру особистості, що індивідуалізує спосіб мислення та розвиток морально-вольових якостей. Визначено, що розвиток самостійності здійснюється поетапно – від низького, через середній і до високого рівня. Розкрито поняття «дидактична умова» як сукупність спеціально створених обставин організації процесу навчання, зокрема і самостійної роботи. Окреслено дидактичні умови організації самостійної роботи майбутніх економістів під час вивчення математичних дисциплін.

Ключові слова: самостійна робота, самостійність, рівні самостійності, дидактичні умови, підготовка економістів.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією з основних сучасних тенденцій як національної, так і світової вищої школи є акцентування навчального процесу на самостійній, більш осмисленій, відповідальній і творчій роботі студентів. Це пов'язано із переорієнтацією освіти з процесу навчання на результат, який проявляється у вигляді особистісно-професійних якостей, що дозволять майбутньому фахівцю ефективно працювати та бути успішним в своїй професійній сфері.

Для сучасного спеціаліста недостатньо формального володіння певною сумою знань. Невпинний економічний розвиток суспільства вимагає від професіонала ініціативності, творчого підходу до розв'язання виробничих завдань, здатності до самовдосконалення та неперервного підвищення кваліфікації. Домогтись такого результату можливо лише через посилення ролі самостійної роботи в навчальному процесі. Її ефективна організація має здійснюватись із врахуванням дидактичних умов. Ці умови залежать від змісту математичних дисциплін і способів організації їх самостійного вивчення студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питання організації самостійної роботи студентів у процесі навчання широко обговорюються провідними

науковцями й педагогами-практиками. Зокрема, цій проблемі присвячені праці А. Алексюка, В. Буряка, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, Л. Жарової, Н. Кузьміної, Н. Сидорчук, М. Солдатенка, В. Ягупова та ін.

Питання керівництва та планування самостійної роботи досліджували С. Архіпова, В. Вертегел, Б. Єсіпов, Л. Жарова, Л. Журавська, А. Іванівська, Н. Калашник, Г. Майборода та ін.

Дидактичні й організаційно-педагогічні умови ефективної організації самостійної роботи вивчали О. Малихін, Я. Гулецька, А. Котова, С. Кустовський, Т. Лобода, А. Філіпенко, С. Шаров, Н. Шевчук, І. Шимко, А. Рижкова, В. Устінова та ін.

В умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу самостійна робота майбутніх економістів розглядалась у працях О. Кохановської, М. Красюка, А. Павленка, І. Полещук, О. Яцишина, С. Кустовського, Г. Пастушок, О. Желавського та ін.

Самостійній роботі при вивченні математичних дисциплін та її особливостям присвячені роботи М. Жалдак, О. Мельниченко, С. Тимченко, Г. Саранцева, Н. Вінніченко, Н. Ванжі та ін. При цьому недостатньо висвітленими залишаються дидактичні умови організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення математичних дисциплін.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити оптимальні дидактичні умови організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей під час вивчення математичних дисциплін, що сприяють формуванню їх самостійності як особистісно-професійної якості.

Виклад основного матеріалу дослідження... У процесі вивчення математичних дисциплін має поступово формуватися переконаність студентів-економістів у необхідності набуття глибоких математичних знань для їх подальшого успішного навчання і професійної діяльності, а також підвищуватися зацікавленість до вивчення цих дисциплін. Студенти мають набувати навичок практичного застосування математичних понять і методів до вивчення й аналізу економічних ситуацій. Майбутній економіст повинен бути обізнаним із математичними методами, знати математику фінансів, добре орієнтуватися в математичних моделях економічних процесів тощо. Для успішного розв'язання цих задач необхідні не лише фундаментальні знання з вищої математики, а й уміння їх застосовувати на практиці.

Сучасні економічні перетворення в країні потребують компетентних спеціалістів, які матимуть високий рівень професійних знань, а також зможуть швидко адаптуватися до змін умов трудової діяльності. Тому традиційне поєднання «знання-уміння-навички» для опису результату економічної освіти є необхідною умовою, але не достатньою [3, с. 39]. Для майбутнього економіста є важливою така особистісна риса, як самостійність. Проаналізуємо більш детально це поняття та його зв'язок із самостійною роботою студентів.

Самостійність є необхідною умовою здійснення самостійної навчальної діяльності студентом. Водночас самостійність визначається як риса характеру особистості, що індивідуалізує спосіб мислення, умови виконання навчальної діяльності. І. А. Зязюн зазначає: «Самостійність можна вважати характеристикою діяльності учня в конкретній навчальній ситуації з постійним виявом здібності досягати мети діяльності без допомоги» [8, с. 44].

Самостійність характеризується за двома ознаками – зовнішніми та внутрішніми. Зовнішні ознаки відображають дії суб'єкта, спрямовані на організацію роботи, а внутрішні – це процеси мислення та моральні якості. «Зовнішніми ознаками самостійності є планування суб'єктом учіння своєї діяльності, виконання завдань без участі педагога, систематичний самоконтроль за ходом і результатом виконуваної роботи, її корекція і вдосконалення. Внутрішні ознаки самостійності виражають мотиваційні потреби, розумові, фізичні, морально-вольові зусилля вихованців, спрямовані на досягнення цілі без допомоги» [8, с. 44].

Г. С. Пригін [9, с. 44] вводить термін «ефективної самостійності» та подає таку її класифікацію:

- «автономна» – незалежність від сторонньої допомоги. Студенти бачать основний сенс навчання у здобутті необхідних їм знань і професійних умінь. Успіхи в навчанні значною мірою залежать від особистих якостей. Студенти уважно контролюють усю свою пізнавальну діяльність під час виконання завдань довільного типу;

- «залежна» – залежність від сторонньої допомоги. Студенти зовсім не бажають докладати великих зусиль і стикатися з новим, незвичним, їх задовольняє сформований набір навичок, умінь.

Наведене означення самостійності та її класифікація характеризують самостійність як уміння систематизувати, планувати, приймати рішення, нести відповідальність за всі свої дії та регулювати їх. Отже, сутність самостійності – це здатність особистості до діяльності в умовах відсутності безпосереднього та постійного керівництва.

Формування самостійності студента як його особистісної якості в процесі організації самостійної роботи залежить і від мотивації до цього виду навчальної діяльності.

У психолого-педагогічній літературі мотиви поділяють на зовнішні та внутрішні. Серед зовнішніх мотивів визначають:

- широкі соціальні мотиви, що полягають у прагненні отримати знання;

- мотиви самоствердження означають прагнення знайти певну позицію в стосунках із колегами, заслужити авторитет;
- мотиви соціального співробітництва – бажання підтримувати добрі стосунки з учителем і учнями [3, с. 20].

Внутрішні мотиви – це спонукання, основою яких є задоволення від процесу та результатів навчально-пізнавальної діяльності. Це:

- широкі пізнавальні мотиви, орієнтовані на оволодіння новими знаннями;
- навчально-пізнавальні мотиви, що полягають в орієнтації на засвоєння способів здобуття знань: інтерес до прийомів самостійного засвоєння, до способів самореалізації та раціональної організації своєї навчальної діяльності [3, с. 21].

Для студентів економічних спеціальностей під час вивчення математичних дисциплін наведені мотиви набувають більш конкретного значення. Зовнішні мотиви виражаються у мотиві обов'язку (математичні дисципліни – важлива складова програми), у мотиві соціальної ідентифікації (прагнення встигати з усіх предметів, зокрема математичного циклу, і бути прикладом для одногрупників); у мотиві самоствердження – бажання самоствердитися через набуття високого рівня професійної підготовки. Внутрішні ж мотиви складаються з пізнавально-навчальних мотивів (вивчення математики забезпечує успішне вивчення і засвоєння дисциплін професійного циклу, наприклад, економетрія, економічна теорія тощо) та мотиву самовдосконалення (прагнення розвивати аналітичні здібності). У процесі вивчення математичних дисциплін важливого значення набувають професійні мотиви: мотив професійного досягнення (вивчення математичних дисциплін важливе для подальшого навчання і майбутньої професії), мотив прагнення успіху (бажання у майбутньому відкрити власну справу) тощо. Отже, мотивація є важливим чинником і умовою результативного навчання студента, у тому числі і самостійного.

Сказане дає підстави вважати, що самостійність як особистісно-професійна риса майбутнього економіста формується у процесі здійснення самостійної роботи під час вивчення математичних дисциплін лише при наявності двох компонентів: мотивації (внутрішній) і самостійної діяльності (зовнішній).

Л. Л. Головка [4] визначає п'ять рівнів самостійності студентів: недостатній, нижчий середнього, середній, вищий середнього, високий.

Недостатній рівень: студент має посередні, недостатні знання, важко орієнтується в конкретній ситуації, а тому буває безпорадним при виконанні практичних завдань, самостійної роботи. Потребує обов'язкової сторонньої допомоги в навчальній роботі.

Нижчий середнього: студент має достатній рівень знань, але відшукати в них «раціональне зерно» не може; цікавості до нових знань не проявляє; посередньо орієнтується в наукових та практичних джерелах інформації; може оперувати інформацією, отриманою від когось, не перевіряючи її достовірності. Ідей впровадження чогось нового, прогресивного не подає, однак, якщо його зобов'язати, може щось вирішити з сторонньою допомогою.

Середній: студент володіє відповідною сумою знань, але ці знання потребують оновлення. Бажає знати більше, проте це вимагає постійного звертання до уже вивчених та нових літературних джерел; часто консультується з тими, хто поруч, уважно прислуховується до інших, звідки й набирає інформативні відомості про новини науки, теорії й практики. Працює неритмічно, часто безвідповідально, а інколи й несвідомо. Не є генератором ідей, а, як правило, виконавець.

Вищий середнього: студент має відмінні знання, вільно володіє ними; цікавиться науковими новинами; може швидко та безпомилково вирішити будь-яку навчальну проблему. Часто буває лідером, дуже комунікабельний. Має розвинуте почуття відповідальності за свої дії і за дії тих, хто працює з ними поруч; вміє використовувати сучасну техніку для аналізу стану справ та прогнозування на майбутнє.

Високий: студент має відмінні знання, вільно ними володіє; має бажання знати більше, уміє пояснити будь-яке навчальне завдання іншим; може швидко та безпомилково його вирішити; відшукати потрібну літературу, посібники, довідники, методичні рекомендації. Використовує комп'ютер, мобільний зв'язок, може керувати навчальною або практичною роботою групи; уміє переконувати однокурсників у необхідності виконання певної роботи. Має розвинене почуття відповідальності не тільки за себе, а й за тих, кого веде за собою. Відчуває себе лідером у будь-якій справі, якщо вона його зацікавить.

Пропоновані рівні самостійності, на наш погляд, потребують уточнення, оскільки границі розмежування «нижчий середнього» і «середній»; «вище середнього» і «високий» рівні не мають чіткого поділу. А це ускладнює визначення рівня самостійності, яким володіє студент.

В контексті нашого пошуку привертає увагу підхід, в основі якого теорія В. П. Беспалько [2] про поетапне засвоєння знань. Вчений виділяє чотири рівні засвоєння:

1) учнівський рівень (знання-знайомство) – студент не може самостійно виконувати завдання, потребує підказок у вигляді інструкцій, алгоритмів тощо;

2) виконавчий рівень (знання-копії) – студент може відтворювати засвоєну раніше інформацію і застосовувати здобуті знання до розв'язування типових задач;

3) експертний рівень (знання-уміння) – студент уміє застосовувати здобуті раніше знання до розв'язування нетипових задач;

4) творчий рівень (знання-трансформації) – студент уміє самостійно здобувати інформацію і застосовувати її на практиці.

Згідно з даним підходом можна детально конкретизувати рівні сформованості самостійності, встановивши їх чітко розмежування. Адже самостійність, як особистісно-професійна риса також проходить поетапне формування від простого до складного.

Завершення формування одного рівня самостійності стає початком наступного. Розвиток самостійності від низького рівня до високого відбувається в процесі навчальної роботи студентів у результаті застосування чітко організованої схеми їх самостійної роботи. При організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей видається доцільним об'єднати третій і четвертий рівень самостійності у високий, оскільки розв'язання нетипових ситуацій потребує творчості та використовувати наступну класифікацію рівнів: низький (виконавча самостійність); середній (самостійність дій у типових ситуаціях) та високий (самостійність дій у нетипових ситуаціях і творча самостійність).

Низький рівень: виконавча самостійність. Характеризується умінням володіти досвідом на рівні пізнання до такого ступеня, який дає змогу самостійно і якісно виконати операцію, дію або серію дій, користуючись вивченою інструкцією щодо їх виконання.

Середній рівень: самостійність дій у типових ситуаціях. На цьому рівні самостійність проявляється внаслідок засвоєння досвіду при репродукуванні знань у типових ситуаціях. Відбувається застосування інструкції до дій за методом конкретної діяльності, самостійно виконуються відповідні дії або їх серії в типових ситуаціях.

Високий рівень: самостійність дій у нетипових ситуаціях та творча самостійність. Володіння методом діяльності в нетипових ситуаціях. Засвоєння досвіду на рівні «творчості».

Таким чином, самостійна робота – складне педагогічне явище – є специфічним видом навчально-пізнавальної діяльності студентів, спрямованим на формування в них самостійності як особистісно-професійної риси. Цієї мети можливо досягти, якщо самостійна робота буде організована з дотриманням певних дидактичних умов.

У педагогічній літературі існує декілька визначень поняття «дидактична умова». Дослідники пишуть про те, що дидактичною умовою можна назвати сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей їхнього здійснення, які забезпечують успішне розв'язання висунутого завдання.

За А. Андрєєвим [1], дидактична умова визначається як обставина процесу навчання, яка є підсумком цілеспрямованого відбору, конструювання й використання елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання для досягнення певної дидактичної мети.

О. Малихін [7] під дидактичними умовами розуміє визначену комплексну сукупність потенційно містких дидактичних ресурсів і вихідних положень, створення й реалізація яких буде сприяти вдосконаленню процесу навчання з урахуванням постійно змінюваних вимог до якості отриманих знань, умінь, навичок, що у своїй структурно-функціональній єдності забезпечують формування необхідних компетенцій і компетентностей.

А. Рижкова [10, с. 7] тлумачить дидактичні умови навчання студентів економічних спеціальностей у ВНЗ як сукупність спеціально створених обставин організації та здійснення процесу навчання, врахування і введення нових чинників навчання, нових обґрунтованих вимог та правил до організації та змісту навчального процесу, які забезпечують якість навчання студентів.

Наведені підходи до тлумачення поняття «дидактична умова» розкривають її як сукупність спеціально створених обставин організації процесу навчання, зокрема і самостійної роботи, які спрямовані на якісну підготовку спеціаліста та на ефективне формування у нього нових знань, умінь і навичок.

Самостійна робота студентів економічних спеціальностей під час вивчення математичних дисциплін сприятиме формуванню їх особистісно-професійної самостійності лише при дотриманні сукупності дидактичних умов у процесі її організації. Здійснений попередній аналіз чинників формування самостійності дозволяє визначити такі дидактичні умови організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей при вивченні математичних дисциплін:

- наявність позитивної мотивації до вивчення математичних дисциплін;
- професійна спрямованість змісту математичних дисциплін;
- застосування оптимальних форм реалізації самостійної роботи, шляхом урізноманітнення видів робіт та удосконалення умінь і навичок її виконання.

Охарактеризуємо кожну дидактичну умову.

Перша умова – наявність позитивної мотивації до вивчення математичних дисциплін. Активна самостійна робота студента під час вивчення математичних дисциплін можлива за наявності серйозної та стійкої мотивації, яка є важливим чинником успішного навчання. Мотиви – відносно стійкі риси особистості. На думку С. М. Гончарова, «дійсною основою мотиву виступає потреба. Сукупність потреб і мотивів, які спонукають людину до діяльності, називають мотивацією» [5]. Будь-яка цілеспрямована діяльність повинна мати мотивацію. Формування у майбутніх фахівців економічного профілю позитивної мотивації до вивчення математичних дисциплін полягає в одночасному впливі викладача на всі мотиви навчання (пізнавальні, які спрямовані на отримання знань із математичних дисциплін; соціальні – на отримання в дипломі позитивних оцінок із математичних дисциплін, які б співвідносились і з іншими; професійні – на усвідомлення значення математичних дисциплін у професійному становленні), які забезпечують підвищення ефективності засвоєння знань, умінь і навичок. Варто зазначити, що студенти, які націлені на отримання знань з математичних дисциплін, характеризуються високою регулярністю в навчанні, цілеспрямованістю, сильною волею тощо. Ті, хто спрямовані на отримання професії, часто проявляють вибірковість, поділяючи математичні дисципліни на «потрібні» та «непотрібні» для вивчення. Установка на отримання позитивних оцінок у дипломі робить студента ще менш розбірливим в виборі засобів на своєму шляху – нерегулярні заняття, шпаргалки та інше. Тому спочатку необхідно виявити рівень сформованості мотивації до вивчення математичних дисциплін і у відповідності до нього обрати доцільні форми самостійної роботи.

Друга умова – професійна спрямованість змісту математичних дисциплін забезпечує засвоєння студентами економічних спеціальностей не лише знань з математичних дисциплін, а й професійно-значущих. Оскільки з однієї сторони математичні дисципліни передбачають здобуття знань математичного апарату, а з іншої, формування умінь їх застосовувати у професійній діяльності. Саме тому умовою ефективно організації самостійної роботи є ретельний відбір змісту навчального матеріалу при вивченні математичних дисциплін, який має відповідати одночасно і нормативним документам освітньо-професійної підготовки майбутніх економістів і визначається галузевими стандартами вивчення математичних дисциплін.

Третя умова – застосування оптимальних форм реалізації самостійної роботи, шляхом урізноманітнення її видів робіт, спрямованих на засвоєння умінь, навичок і прийомів самостійної роботи, формування відповідальності за прийняті рішення, підвищення ефективності підготовки студентів до занять. Умінь правильно обирати і використовувати види самостійних робіт у відповідності до мети роботи допомагає особистості при вивченні математичних дисциплін і позитивно впливає на формування загальнонавчальних і професійних умінь майбутнього економіста.

Пропоновані дидактичні умови організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей під час вивчення математичних дисциплін спрямовані на формування самостійності як професійно-особистісної якості, що в результаті сприяє покращенню підготовки студентів економічних спеціальностей.

Висновки... Для студентів економічних спеціальностей є важливою самостійність як особистісно-професійна риса, яка формується у процесі самостійної діяльності. Рівень її сформованості відображається в рівнях самостійності: низький, середній і високий. Самостійність формується поетапно, рухаючись від простих видів самостійної роботи до видів середньої складності та високої. Формування самостійності в майбутніх економістів у процесі здійснення самостійної роботи під час вивчення математичних дисциплін досягне мети, якщо самостійна діяльність буде організована з дотриманням певних дидактичних умов, а саме: наявність позитивної мотивації до вивчення математичних дисциплін; професійна спрямованість змісту математичних дисциплін; застосування оптимальних форм реалізації самостійної роботи, шляхом урізноманітнення її видів та удосконалення умінь і навичок її виконання. Запропоновані дидактичні умови забезпечать підвищення ефективності засвоєння знань, умінь і навичок у студента, шляхом усвідомлення значення математичних дисциплін у професійному становленні.

Визначені та схарактеризовані дидактичні умови організації самостійної роботи студентів спрямовані на формування умінь та навичок здійснення самонавчання і самоосвіти з подальшим набуттям високого рівня самостійності та готовності до самостійного набуття професійних знань.

Використана література:

1. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях: дис. ... д.пед.н.: 13.00.02 / Александр Александрович Андреев. – М., 1999. – 289 с.
2. Беспалько В.П. Параметры и критерии диагностической цели // Школьные технологи. – 2006 – №1 – С.118-128.
3. Вінніченко Н.В. Методичні засади організації самостійної роботи майбутніх економістів у процесі навчання вищої математики: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Вінніченко Наталія Володимирівна – Київ, 2013. – 219 с.
4. Головка Л.Л. Формування досвіду самостійної діяльності студентів в сільськогосподарських школах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.пед.н.: 13.00.04. / Л.Л. Головка. – Київ, 2000. – 20 с.
5. Гончаров С.М. Основи педагогічної праці / С.М. Гончаров. – К. : Вища шк., 1994. – 206 с.
6. Каушан Т.М. Дидактичні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців з комп'ютерних наук у політехнікумі: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Каушан Тетяна Миколаївна – Ялта, 2011. – 219 с.

7. Малихін О.В. Методологічні основи визначення дидактичних умов у дослідженнях з теорії навчання (у вищій школі) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
8. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
9. Прыгин Г.С. Личностно-типологические особенности субъектной регуляции деятельности: Дис. ...д-ра психол. наук: 19.00.01 / Г.С. Прыгин. – М., 2006. – 462 с.
10. Рижкова А.Ю. Дидактичні умови інтенсифікації навчання студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.пед.н.: 13.00.09. / А.Ю. Рижкова. – Тернопіль, 2014. — 20 с.

Горбач В.В.

ФОРМИРОВАНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ КАК ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО КАЧЕСТВА БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

В статье раскрыты особенности формирования самостоятельности как профессионально-личностной черты будущих экономистов, которая формируется в результате самостоятельной работы. Самостоятельность является необходимым условием осуществления самостоятельной учебной деятельности студентом. В то же время самостоятельность определяется как черта характера личности, индивидуализирует образ мышления и развитие морально-волевых качеств. Определено, что развитие самостоятельности осуществляется поэтапно – от низкого, через средний и до высокого уровня. Раскрыто понятие «дидактическое условие» как совокупность специально созданных обстоятельств организации процесса обучения, в том числе и самостоятельной работы. Определены дидактические условия организации самостоятельной работы будущих экономистов при изучении математических дисциплин.

Ключевые слова: самостоятельная работа, самостоятельность, уровни самостоятельности, дидактические условия, подготовка экономистов.

Vita Horbach

FORMATION OF INDEPENDENCE AS PERSONAL AND PROFESSIONAL TRAITS OF FUTURE ECONOMISTS

In the article reveals features of formation of professional independence as personality traits of future economists that occurs as a result of independent work. Independent work is a necessary condition for student's self learning activities. However, independence is defined as a personality trait which individualizes way of thinking provided the training activities.

Development of independence carried out in stages - from low through medium to high. Low level it is the executive independence. It's characterized by the ability to have experience at the level of recognition to such a degree that allows you to independently and accurately perform the operation, action or series of actions studied using the instructions for their implementation.

Intermediate is the independence of action in typical situations. At this level of autonomy is manifested as a result of the assimilation of experience in the reproduction of knowledge in typical situations. There is application instructions for tasks by specific activities independently performed the appropriate action or series of typical situations.

The high level of independence is a custom action in situations or creative independence. Possession of the method in atypical situations. The acquisition experience at «work».

Independent work of students of economic specialties while studying mathematical disciplines contribute to the formation of their personal and professional independence only if the totality of teaching conditions in the process of organization. The term "didactic condition" revealed a set of specially created circumstances of the learning process, including independent work.

The analysis factors in the formation of autonomy to determine such didactic conditions of independent work of students of economic specialties when studying mathematical sciences:

- the existence of positive motivation to study mathematical sciences;
- professional orientation of mathematical sciences;
- use of the best forms of self-realization through diversification of jobs and improving skills for its implementation.

Designated didactic conditions of independent work of future economists in the study of mathematical disciplines contribute to the formation of students' skills to exercise self with further acquisition of high level of independence.

Keywords: individual work, self-dependence, levels of self-dependence, didactic conditions, economists training.

Подано до редакції 06.11.2016.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Л.А.Мартіросян

УДК 378.015.311:796.81.072.4

© 2016

Євтифієв А.С.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СУДДІВ З ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядається проблема підготовки суддів з вільної боротьби, сформульовані фактори, що впливають на успішність суддівської діяльності. Виявлено, що успішність складної суддівської діяльності крім суддівського досвіду, знання техніки і тактики боротьби обумовлюється високим рівнем розвитку професійно-важливих психофізіологічних функцій. Акцентовано увагу на вплив психологічних факторів на діяльність суддів в змагальний період, до яких відносяться управління мотивацією і психічним станом судді. Проаналізовано, що розвитку особистісних якостей судді з вільної боротьби сприяють психотехнічні вправи, прийоми саморегуляції, запропоновані формули самонавіювання, які